

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΖ' (ΕΞΑΜΗΝ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 12 Σεπτεμβρίου 1920

ΑΡΙΘ. 701

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΑΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ: Δίκαια παράπονα.
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΙΑΜΑΣ: Γύρω στὸν ποιητὴ. (Συνέχεια)
ΣΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΥΝΟΣ: Χωρισμός.
ΗΛΕΚΟΣ ΦΥΤΙΔΗΣ: Χανούμισσα.
Δ. Π. ΥΓΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα: Ἐπαγγέλματα.
ΜΙΧ. ΘΕΡΒΑΝΤΗΣ — Κ. ΚΑΡΘΗΙΟΣ: Δὸν Κιχώτης (συνέχεια).

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα καὶ πράγματα.
Γ.Ρ. ΣΕΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τὸ διήγημα καὶ ὁ κ. Βουτυράς. (Συνέχεια).
ΑΠΟ ΒΑΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΟΜΑΔΑ: Νεοελληνικὴ φιλολογία — Ἡ Κοινὴ γνώμη. — Περιοδικά. — Χωρὶς γραμματόσημο.

ΔΙΚΑΙΑ ΠΑΡΑΠΟΝΑ

Τὸ παρακάτω γράμμα μᾶς ἔστειλε μὴ Ἐκπαιδευτικὴ ἀδελφότης, ἕνας Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημ. Ἐκπ. ἀπὸ τοὺς λίγους, δυστυχῶς γιὰ τὴν ὥρα, ἐκείνους ποὺ, ὄντας ποτισμένοι μετὰ τὴ Δημοκρατικὴν ἰδεολογίαν, ἀγκαλιάσανε μετὰ ἐνθουσιασμό, μετὰ ἀγάπην, τὴ γλωσσικο-εκπαιδευτικὴ ἀναγέννηση καὶ δουλεύουν ἀκούραστα καὶ εὐλαχρῶν, κ' ὄχι ἀπὸ ὑπερβολικῆς ὑποχρέωσης, νὰ τὴν ἐπιβάλλουν. Οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου ἔχουνε χρέος νὰ διαβάσουν μετὰ προσοχὴ τὸ γράμμα αὐτὸ καὶ νὰ μὴ περιοριστοῦνε στὸ συνειθισμένον κατσοῦφισμα γιὰ τὰ ὅσα γράφει ὁ κ. Ἐπιθεωρητὴς, μὰ νὰ κοιτάξουνε μετὰ ποῦ τὸ ἴδιον μποροῦνε νὰ διορθώσουν τὰ πράγματα ὥστε νὰ μὴ ἀκούγονται τέτια δίκαια παράπονα ἀπὸ κείνους ποὺ ἴσα ἴσα πρέπει τὸ Ὑπουργεῖο νὰν τοὺς ἔχει ἀφοσιωμένους συνεργάτες στὸ μεγάλο μεταρρυθμιστικὸ του ἔργο.

Φίλε Νουμᾶ,

Εἶμαι παλιὸς γνώριμος τοῦ «Νουμᾶ» τὸν παρακολουθῶ ἀπὸ χρόνια καὶ μένω πολὺ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ δράση του.

Ἐχω κάποιον παράπονον γιὰ τὸ Ὑπουργεῖο μας, καὶ σᾶς τὸ ἐμπιστεύομαι. Γιὰ τὸ προκομμένο δὲν ἔκανε μὴ μεγαλόπρεπην, γιὰ τὸ μεγάλο σκοπὸν μας, χειρονομίαν, νὰ σᾶς καταβάλῃ τὸ ἀντίτιμον χίλιον, ἔστω, συνδρομητῶν, τῶν κεντρικώτερων σχολειῶν μας;

Πῶς γιὰ ἄλλα βιβλία ἔδωκε χρήματα καὶ τὰ μοίρασε στοὺς ἐπιθεωρητὰς καὶ τοὺς δασκάλους; Γιὰ τὴν τάχα τὴν «Νεοελληνικὴν ἀγωγήν» τοῦ Νώντα ἔλατον ἐνδιαφέρθηκε νὰ μοιράσῃ στα σχολεῖα μας μαζὶ μετὰ τὸ Δελτίον τοῦ Ὑπουργείου;

Καὶ κοντὰ σὲ τοῦτο τὸ παράπονον ἄθελα μοῦρξεται καὶ ἄλλο.

Γιὰ τὸ Ὑπουργεῖο μας πάσκισε, μετὰ κάθε τρόπον, νὰ πληρώσῃ βαθειὰ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς ἰδιαιτέρως; γιὰ τὸν τοὺς ἔκανε νὰ ματώσουν στὴν καρδίαν σὲ μὴ κρίσιμην περίστασιν, ποὺ περιμέναν, μετὰ ὅλον τὸ δίκιον τους, ἐνθάρρυνσιν ἀπ' αὐτό;

Αὐτὸ καταντᾷ μυστήριον.

Ἄλλὰ γιὰ κείνους ποὺ πονοῦν καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν ἐκπαιδεύσιν μας, πρέπει ν' ἀποτε-

λέσει ἀντικείμενον σοβαρῆς ἐνέργειας. Γιὰ τὸ εὐκολο εἶναι νὰ ζητᾶμε ἐνθουσιασμό, μὰ ὁ ἐνθουσιασμός ὅλοι μας γνωρίζουμε πῶς δὲ φυτρώνει ἐκεῖ ποὺ ἡ καρδίαν εἶναι μαραζωμένη καὶ ματωμένη.

Ἄντὶς νὰ μᾶς ἀνυψώσουν, μᾶς ἐξευτέλισαν καὶ μᾶς γκρέμισαν καὶ στὸν Κλάδον μας καὶ στὴν Κοινωνίαν. — Γιὰ τὴν;

Καὶ ὅλα αὐτὰ, — μὰ τὸ Θεόν, — μᾶς κάνουν νὰ νομίζουμε πῶς τὸ Ὑπουργεῖο θὰ μετάνοισε γιὰ τὴν μεταρρύθμισιν, ἀλλίως δὲν ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον αὐτό: νὰ κατακυλάει ἠθικῶς, ὑλικῶς καὶ κοινωνικῶς τοὺς σπουδαιότερους συντελεστὰς γιὰ τὴν γλωσσικὴν μας μεταρρύθμισιν, τοὺς Ἐπιθεωρητὰς.

Θὰ θυμᾶστε βέβαια μετὰ τὴν βῆμα ταχὺ ἄρχισαν τὴν μεταρρύθμισιν. Θυμᾶστε λόγους, συνέδρια, φυλλάδια καὶ συζητήσεις. Ὅλα αὐτὰ ξεθύμασαν. Καὶ τὸ ταχὺ βῆμα ἔγινε σημειωτό, καὶ σάμπως μοῦ φαίνεται πῶς ἄρχισε καὶ πρὸς τὰ πίσω (κοίταξε τὴν προκήρυξιν γιὰ τὸ Ἀναγνωστικὸν τῆς Β' τάξης). Γιὰ τὴν αὐτὴν ἡ κάλμα; Τόση εἶταν ἡ φούρια τους; Ἐτοὶ θὰ διοχετέψουμε τὸ ζωντανὸν αἷμα στὴν περιφέρεια; Ὁ κλάδος θέλει ζωὴν, θέλει κίνησιν, θέλει φῶς, θέλει αἷμα κινήτηριον. Ὁ τροχὸς θέλει λάδι γιὰ νὰ ξεσκουριάσῃ καὶ νὰ κινήθῃ. Ἐτοὶ θὰ κινήσουμε καὶ θὰ θερμάνουμε ἕνα κλάδον λιποθυμισμένον καὶ πεθαμένον ἀπὸ τὴν πείναν καὶ τὴν ταλαιπωρίαν πέντε χρόνων;

Ὁ κλάδος γιὰ νὰ ζεσταθῇ, ξαναζεσταθῇ καὶ νὰ ξανακινήσῃ, θέλει συστοιχίαν ὀλόκληρην ἀπὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα ποῦ εἶναι τὸ ρεῦμα αὐτό; μήπως τὸ βλέπετε σεῖς; ἐγὼ τουλάχιστον δὲν τὸ βλέπω.

Ἐκεῖνον ποὺ ξέρω, εἶναι τὸ γεγονότος, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο αὐτό, ποὺ ἀνάλαβε νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν γλωσσικὴν μεταρρύθμισιν, ἀρνήθηκε μάλιστα ὁδοιπορικὰ στοὺς δασκάλους γιὰ νὰ μαζευτοῦν σὲ συνέδρια, νὰ συζητήσουν σχετικὰ

ζητήματα με τη μεταρρύθμιση, για να φέρουν δηλαδή να φέρουν σε φιλότιμες μέλισσες το μέλι της πείρας των.

Λοιπόν, είμαστε καλά, ή όχι;

Ο κλάδος δεν προκόβει αν οι μεγάλοι στο Υπουργείο βαφτίστηκαν σε Αρεοπαγίτες. Χρειάζεται όλη η ιεραρχία να βρίσκεται στο ύψος της.

Όστε η μεταρρύθμιση νεκρώθηκε στο Υπουργείο και την ανάλαβε ο «Νουμάς», και την κρατούν οι Επιθεωρητές και οι δασκάλοι; μήπως έχω άδικο, ή μήπως εμείς έδω στις άκρες δεν τα βλέπουμε καλά τα πράγματα; Εύχομαι να βρίσκομαι σε πλάνη, όπως εύχομαι να μη ξεφτίσους εκπαιδευτικώς σε πέντε χρόνια, οπότε τα περισσότερα σχολεία θα είναι ξερημα από δασκάλους. Και πώς θάντιμετωπίσουμε την κατάσταση αυτή; με το διορισμό των τελειόφοιτων του σχολαρχείου; Και ποιός τότε θα φέρει την ευθύνη για την κατάσταση αυτή;

Ψύλλος στάχαρα, θα πείτε!

Χωρίς να το θέλω, σ'ς έδιξα μερικά ζητήματα που πιστεύω πως δε θα έχουν διαφύγει την προσοχή του αγαπητού «Νουμά».

Είναι ακόμα πολλά, μα πολλά ζητήματα που θέλουν συζήτηση, αλλά με τον καιρό ελπίζω πως ο «Νουμάς» θα τα συζητήσει και θα λάβει ενεργότερο μέρος στα εκπαιδευτικά μας ζητήματα, και με την αυθεντία που έχει, θα δώσει την αληθινή κατεύθυνση σε πολλά ζητήματα.

Και μεις από σ'ς θα λαβαίνουμε φωτιά κ' ενθάρρυνση για τον άγκαθερό αγώνα που αναλάβαμε.

Πιστέψετε, από το Υπουργείο σχεδόν απογοητευθήκαμε.

Μόνο με έργα, και έργα σοβαρά και ειλικρινή, θα μπορέσει το Υπουργείο να χτίσει, τι χάλασε στην καρδιά του κλάδου και των Επιθεωρητών.

ΕΝΑ Σ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

...1 του Σεπτεμβρη 1920

ΓΥΡΩ ΣΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ

3-

— Για το «Φθινόπωρο» είχα σημειώσει στο περιθώριο μιάς γωνιάς του βιβλίου: «Ποίηση και ζωή. Και η φύση γύρω σε χορικό. Και το μυθιστόρημα δόλο σαν τραγούδι. Φθινόπωρο στον τίτλο διαβάσεις, χωρίς υπότιτλο χαρακτηριστικό του είδους του. Σωστά. Άμα κανείς φτάση σε μιαν ώριμήν αντίληψη της τέχνης, άσπετα καταντούν τα είδη». Και όμως η ποίηση του έργου αυτού, δηλονότι κάτι που δείχνει ιδανικοποιημένα τ' αντικείμενα και μέσζ σε θαμπόφεγγ' όνειρου, δε γίνεται εις βάρος της ουσίας του έργου, καθώς άλλου συχνά συμβαίνει σε άλλα έργα, και δυνατών ακόμα, που μύθος δεν υπάρχει κ' αν υπάρχει, φουτοζωεί; σε δεν γίνεται στα γαλανά νερά ή στα μαυρονέρια του λυρισμού. Το «Φθινόπωρο» εξακολουθεί να είναι ιστορία με την πλεγμένη της ύπθεση με την αρχή, νομίζω, και με το τέλος της. Είναι αλήθεια, πως πολλά από τους αναγνώστες του δείχνονται πολύ επιφυλαχτικοί. Ή, καλύτερα, είναι από τα βιβλία που η πολή θ' άρεση, ή δε θ' άρεση. Από τους επιφυλαχτικούς, εξακολουθώ νακούω στερεότυπα: — Είναι επηρεασμένος από το βιβλίο του μιζρού αδερφού το σκανδιναβικό διήγημα, το μεταφρασμένο στη γλώσσα μας από τον ποιητή. Κάθε φορά που το άκούω, βρίσκομαι στενοχωρημένος. Γιατί πρέπει με ντροπή μου να το εξομολογηθώ; και μ' δλη την επιθυμία μου, ακόμα δεν κατόρθωσα να το διαβάσω το πολυφημισμένο αυτό, καθώς αναγνωρίζεται, άριστουργηματάκι. Όμως κάποτε, ξέροντας τον τρόπο του επηρεασμού του ποιητή μου από τα ξένα, θα μπορούσα να στοχαστώ πως την παρατήρηση αυτή που φέρουνε στο πνεύμα κάποιες, υποθέ-

τω, αναλογίες του ελληνικού με το σκανδιναβικό, θα είναι περισσότερο δηλωτικές κάποιας δύναμης και προκοπής του Έλληνα ποιητή, παρά μιμητικής αδυναμίας δείγματα. Έμε η εντύπωσή μου τη μιά και μόνη φορά που διάβασα το «Φθινόπωρο», από το ύφος του κ' από τη ρυθμική του, είχε κατασταλάξει σε μιá λέξη: Έξαισιο. Δεν ξέρω πως θα μου φανή αν το ξαναεύρω.

* * *

Κ' έπρεπε να μ'ς κόρη να την περιμένουμε την τέχνη που ξετυλίγεται στο «Φθινόπωρο» το τέλος του τόμου που έχει την «Τάσσω, Στο σκοτάδι, και άλλα διηγήματα». Κυρίως με την «Αδερφή» και με «Τό νειρο της Κλάρας» γυρίζουμε από το περπάτημα μέσα στα πράγματα στο τρίκλιμα μέσα στα όνειροφαντάσματα. Και τα δύο τους μ'ς παρουσιάζονται σαν πρελούδια του «Φθινόπωρου». Το «Φθινόπωρο», καθώς τον άκουσα να λέη, σκόπευε να το συνεχίση σε άλλο έργο του είδους του. Όμως, αντί να γράψη νέα ιστορία, έβαλε το περιεχόμενό της μετουσιωμένο στους «Βραδινούς θρύλους». Και όμως στον τόμο με τα διηγήματα χαίρομαστε την «Τάσσω» και θαυμάζουμε το «Σκοτάδι», για τη συγκρατητήν όρη της διήγησης μέσα στην πλαστική συνοχή του ύφους. Και με όλη τους τη συντομία μου θυμίζουν τα μαθήματα που έπαιρναν ο ποιητής άδιάκοπα από μεγάλους διδασκάλους, πάντα βρισκόμενος σε μιá κίνηση περιέργειας και κοινωνίας προς εκείνους, προς όσους τουλάχιστο περνούσαν μπροστά από το κοίταμά του. Ο Φλωμπέρ